

ПРОГРАМА СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ ІНСТИТУЦІЙ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА на 2015-2017 роки

Основна інформація

"Громадянське суспільство – це соціальний простір за межами урядових, бізнес-орієнтованих і сімейних відносин та діяльності, в рамках якого люди збираються разом для того, щоб добровільно захищати спільні інтереси. У більш широкому сенсі суб'єкти громадянського суспільства можуть включати в себе громадські організації, благодійні інституції, бізнес-асоціації, органи самоорганізації населення, ЗМІ, профспілки, організації роботодавців, релігійні організації, групи громадських активістів тощо¹.

Громадянське суспільство, як поняття, все ще залишається неясним для української громадськості. Організації громадянського суспільства (ОГС) працюють поза межами широкого розуміння громадськості, що дуже видно на місцевому рівні. Тим не менш, вони розвиваються у вражаючий і динамічний спосіб, що було продемонстровано під час подій Євромайдану 2013-2014рр. Проте, ОГС повинні стати ефективними партнерами уряду в розв'язанні гуманітарних і соціально-економічних проблем. Зрозуміло, що організації громадянського суспільства мають набувати все більшого значення, зважаючи на процеси інтеграції з ЄС і трансформацію суспільства.

На локальному рівні місцева громада є головним діячем, що робить свій внесок до усіх міських перетворень. Лише сильна місцева громада разом із сильною місцевою владою можуть досягти майбутнього бачення Вінниці, яке представлено в Стратегії розвитку міста «Вінниця-2020». Саме тому Вінницька міська рада повинна розвивати більш прозорі та довірчі відносини з ОГС. Це і є причиною того, чому Вінницька міська рада потребує створення Програми розвитку ОГС (далі в тексті *Програма*). Ця **Програма є основним інструментом** для співпраці з ОГС; вона пов'язана з розширенням участі ОГС, розвитком потужностей ОГС і створенням нової міської ідентичності міста Вінниці.

Громадськості не дуже добре зрозуміла важливість ролі громадянського суспільства. Мета програми полягає в підвищенні суспільного розуміння ролі громадянського суспільства. Коли рівень розуміння зростає, Програма зможе сприяти розвитку потенціалу ОГС в управлінні їх організаційними структурами, людськими ресурсами і фінансами. Залучення громадянського суспільства в процеси прийняття політичних рішень і покращення робочого середовища для організацій громадянського суспільства будуть розглядатися в цій Програмі також.

Інформування громадськості про цінність волонтерської діяльності і того позитивного впливу, який вона чинить на суспільство, також потребує вдосконалення. Програма сприятиме покращенню прийняття волонтерства в державних, приватних і неурядових секторах.

Основними бенефіціарами² програми є ОГС і всі громадяни, які беруть участь в діяльності ОГС.

¹ Проект ОБСЕ: "Національні та міжнародні механізми фінансування громадянського суспільства. Міжнародні практики в побудові заходів довіри між державою і громадянським суспільством", Київ 2012.

² Бенефіціари – особа або група осіб, які отримують користь від реалізації Програми.

Дослідження і аналіз

ДАНІ ДЕРЖАВНОГО ЗНАЧЕННЯ

Загальним показником статусу сектора ОГС в Україні є те, що цей сектор слабо розвинений і потерпає від багатьох проблем. Також існує відсутність адекватних і надійних статистичних даних, особливо на місцевому рівні.

Суттєвою проблемою є **відсутність попиту на діяльність ОГС**. Хоча події Євромайдану зрушили позитивні зміни, і завдяки їм було продемонстровано здатність громадян до самоорганізації, все одно громадяни майже нічого не знають про роль, функції й можливості ОГС. За даними опитування Центру Разумкова (http://www.razumkov.org.ua/eng/show_project.php?pro_dir=7), лише 4,7% громадян беруть активну участь у волонтерській діяльності в Україні (за винятком подій Євромайдану). Стосовно членства - 69,3% повідомили, що вони не належать до жодних організацій, 1,2% є членами профспілок, 3,6% - партій і 3% - клубів.

Що стосується фінансування, на даний час українські ОГС в основному фінансуються місцевими та зарубіжними донорами (75-85%). Річний бюджет типової української організації громадянського суспільства складає приблизно 50000-60000 грн., з яких лише 2-3% бюджету фінансуються державою. Ці дані ставлять Україну на один щабель з Філіппінами, Пакистаном і Кенією. Річний бюджет ОГС в країнах-членах ЄС у Східній Європі є еквівалентним 560000-670000 грн., з яких 40-60% від суми надходить від держави³. **Відсутність адекватного державного фінансування українського сектора ОГС** є великою проблемою. Процес державних закупівель все ще залишається складним і суперечливим, що створює проблеми для ОГС при поданні заявок на фінансування з метою оплати деяких робіт, товарів і послуг.

Відповідно до чинного законодавства, організації громадянського суспільства можуть підтримувати статутну діяльність, використовуючи не тільки бюджет, але й інші джерела фінансування - гроші від зацікавлених громадян, підприємств, підприємців. Тим не менш, бізнес тільки починає сприймати ОГС як партнерів у вирішенні соціальних проблем, агентів соціального впливу на державні органи. В деяких випадках бізнес майже без винятку сприяє створенню асоціацій громадянського суспільства в межах своїх секторів, а також фінансує їх діяльність (наприклад, Аграрна палата України).

Закони багатьох країн дозволяють фізичним особам жертвувати більші частки своїх доходів, звільнених від оподаткування, ніж юридичним особам. Наприклад, США встановило їх на рівні 50%, а Іспанія - 20-30%. Здійснення пожертвувань більшого розміру, звільнених від оподаткування, в таких країнах призведе до створення сильних благодійних організацій, які зможуть надавати значну фінансову та інші види підтримки ОГС і найбільш уразливим групам громадян.

Окрім відсутності фінансової підтримки, яка має надаватися урядом ОГС, **державному регулюванню не вдалося створити умови** для підтримки соціальних проектів громадянського суспільства та діяльності громадських об'єднань і благодійних організацій. Недосконала законодавча база для здійснення фінансування та критична залежність від міжнародних донорів створюють значні ризики для діяльності ОГС, завдяки яким ОГС поки що ще не стали основним партнером держави у вирішенні соціальних проблем. Більшість громадян не думають, що організації громадянського суспільства є корисними й потрібними суспільству. Загалом, ані державні органи, ані приватний сектор не мають достатнього досвіду і навичок у застосовуванні різних форм і механізми надання фінансової підтримки ОГС, який впливатиме на сталий розвиток третього сектору. У зв'язку з цим всі рівні влади повинні розбудовувати власний потенціал в цілях кращого розуміння та розвитку підтримки ОГС. Програма розвитку ОГС також повинна зважати на цей факт.

³ Проект ОБСЕ: "Національні та міжнародні механізми фінансування громадянського суспільства. Міжнародні практики щодо побудови заходів довіри між державою і громадянським суспільством", Київ 2012.

Згідно з даними USAID: «Індекси сталості ОГС для Центральної та Східної Європи і Азії 2012 та 2013 рр.» оцінки для України та інших країн із регіону, який досліджується:

Рис. 1: Оцінки для України, 2012 р.

Джерело: USAID «Індекс сталості ОГС для Центральної та Східної Європи і Азії 2012 р.»

Рис. 2: Оцінки для України, 2103 р.

Джерело: USAID «Індекс сталості ОГС для Центральної та Східної Європи і Азії 2013 р.»

Рис. 3: Оцінки країн 1997-2013

Бали для країн 1997-2013

ПІВНІЧНИЙ БЛОК																	
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Чеська Республіка	N/R	N/R	N/R	2.4	2.3	2.5	2.4	2.7	2.7	2.7	2.7	2.7	2.7	2.7	2.7	2.6	2.6
Естонія	N/R	N/R	N/R	2.4	2.1	2.2	2.2	2.1	2.1	2.1	2.1	2.0	2.0	2.0	2.0	2	2.0
Угорщина	2.3	1.6	2.0	2.3	2.6	2.6	2.7	2.6	2.7	2.6	2.7	2.7	2.8	2.8	N/A	3	3.2
Латвія	3.6	4.2	N/R	2.8	2.9	2.8	2.7	2.6	2.6	2.6	2.7	2.7	2.7	2.7	2.7	2.7	2.6
Литва	4.0	3.0	2.9	3.1	2.9	2.7	2.6	2.7	2.7	2.7	2.7	2.7	2.8	2.7	2.8	2.7	2.7
Польща	1.8	2.0	2.1	2.1	2.1	2.2	2.1	2.3	2.3	2.3	2.3	2.2	2.2	2.2	2.2	2.2	2.2
Словаччина	2.8	2.8	2.1	1.9	1.9	2.1	2.2	2.5	2.6	2.5	2.5	2.6	2.7	2.7	2.7	2.7	2.8
Словенія	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	N/R	3.4	4.0	4.0	4.0	3.9	3.9	3.8	3.7	3.7	3.7	3.6
<i>В середньому</i>	2.9	2.7	2.3	2.4	2.4	2.4	2.5	2.7	2.7	2.7	2.7	2.7	2.7	2.7	2.7	2.7	2.7
ПІВДЕННИЙ БЛОК																	
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Албанія	4.4	4.2	4.8	4.6	4.6	4.3	4.1	3.9	3.9	3.9	3.8	3.8	3.9	3.9	3.9	3.9	3.9
Боснія	N/R	5.6	5.2	4.9	4.5	4.2	4.1	4.0	3.9	3.8	3.8	3.7	3.7	3.7	3.7	3.7	3.7
Болгарія	4.0	3.6	4.0	3.7	3.6	3.1	3.1	3.2	3.2	3.2	3.1	3.2	3.2	3.3	3.4	3.3	3.3
Хорватія	4.6	4.4	4.7	4.3	3.8	3.7	3.5	3.5	3.4	3.3	3.2	3.2	3.1	3.1	3.2	3.2	3.2
Косово	N/R	N/R	4.4	4.6	4.6	4.3	4.2	3.8	3.8	3.8	3.9	3.9	3.9	3.8	3.9	3.9	3.9
Македонія	4.4	4.4	4.6	4.6	4.1	4.0	3.7	3.6	3.6	3.6	3.6	3.6	3.6	3.7	3.7	3.7	3.8
Чорногорія	N/R	N/R	4.6	4.6	4.7	4.6	4.5	4.3	4.2	4.2	4.1	4.1	4.1	4.1	4.1	4.0	4.0
Румунія	3.6	3.8	4.1	4.1	4.0	3.7	3.8	3.7	3.6	3.6	3.5	3.5	3.5	3.5	3.5	3.5	3.6
Сербія	4.8	5.4	5.4	4.5	4.1	4.1	4.0	4.4	4.4	4.5	4.5	4.4	4.3	4.3	4.3	4.2	4.1
<i>В середньому</i>	4.3	4.5	4.6	4.4	4.2	4.0	3.9	3.8	3.8	3.8	3.7	3.7	3.7	3.7	3.7	3.7	3.7
ЄВРАЗИЯ: РОСІЯ, СНД (ЗАХІД) І КАВКАЗ																	
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Арменія	N/R	5.5	5.1	5.0	4.4	4.2	4.1	4.1	4.1	4.1	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	3.9	3.9
Азербайджан	N/R	6.4	5.7	5.0	4.9	5.2	5.0	4.9	5.0	5.0	4.9	4.8	4.7	4.7	4.7	4.7	4.7
Білорусь	N/R	N/R	N/R	5.7	5.5	5.3	5.6	5.6	5.8	5.9	6.0	6.0	5.9	5.9	5.9	5.8	5.7
Грузія	N/R	3.4	3.8	4.0	4.0	4.2	4.1	3.9	4.0	4.0	4.1	4.2	4.2	4.2	4.2	4.2	4.1
Молдова	N/R	N/R	N/R	4.6	4.2	4.2	4.3	4.3	4.2	4.3	4.3	4.2	4.3	4.2	4.1	4.1	4.0
Росія	3.4	3.4	4.1	4.3	4.3	4.0	4.4	4.2	4.3	4.3	4.3	4.4	4.4	4.3	4.4	4.4	4.4
Україна	4.0	4.2	4.1	4.4	4.3	4.0	3.9	3.8	3.7	3.6	3.6	3.6	3.5	3.5	3.5	3.4	3.4
<i>В середньому</i>	3.7	4.6	4.6	4.7	4.5	4.4	4.5	4.4	4.4	4.5	4.5	4.4	4.4	4.4	4.4	4.4	4.3
ЦЕНТРАЛЬНА АЗІЯ																	
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Казахстан	4.6	4.4	4.8	4.7	4.3	4.1	3.9	4.1	4.1	4.1	4.0	4.0	4.0	4.0	4.1	4.1	4.1
Киргизстан	4.6	3.9	4.1	4.3	4.3	4.0	4.1	4.2	4.1	4.1	4.1	4.1	4.1	4.1	4.1	4.0	4.0
Таджикистан	N/R	6.6	6.1	5.4	5.1	4.6	4.6	4.7	4.6	4.7	4.8	4.9	4.8	4.8	4.7	4.8	4.8
Туркменістан	N/R	N/R	6.6	6.0	5.8	5.6	5.7	5.5	5.7	5.7	5.6	5.7	5.7	5.6	5.6	6.4	6.4
Узбекистан	N/R	4.7	5.3	5.1	4.6	4.7	4.7	5.3	5.6	5.7	5.7	5.7	5.7	5.7	5.7	5.7	5.8
<i>В середньому</i>	4.6	4.9	5.4	5.1	4.8	4.6	4.6	4.8	4.8	4.9	4.8	4.9	4.9	4.8	4.8	5.0	5.0
<i>Євразія і</i>																	
<i>Центральна Азія</i>	4.1	4.7	5.0	4.9	4.6	4.5	4.5	4.6	4.6	4.6	4.6	4.6	4.6	4.6	4.6	4.6	4.6
<i>в середньому</i>																	

N/R = цього року не вивчалися дані країни N/A = цього року через проблеми логістичного характеру звіту по балам не було
Джерело: USAID «Індекс сталості ОГС для Центральної та Східної Європи і Азії 2013 р.»

Згідно з документом USAID, якщо ми порівнюємо дані для України в 2012 і 2013 рр. (Рис. 1 і Рис. 2) стає зрозуміло, що загальна сталість сектору ОГС істотно не змінилася в 2013 році, але відбулися деякі позитивні зміни щодо правового середовища, економічної ефективності, правозахисту і іміджу в очах громадськості. Вступили в силу нові закони, що регулюють діяльність громадських об'єднань, благодійних організацій і фондів. Органи державної влади підвищили свою підтримку ОГС, а ОГС в свою

чергу покращили свої практики фінансового управління. ОГС були залучені в місцевих та національних правозахисних кампаніях і зіграли ключову роль в організації акцій протесту наприкінці 2013 року. Зрештою, збільшилася кількість висвітлень в ЗМІ діяльності ОГС та зріс рівень суспільної довіри.

Згідно даних Єдиного державного реєстру підприємств і організацій України (ЄДРПОУ) кількість ОГС за рік зростає. Станом на 1 жовтня 2013 р. було 76575 громадських об'єднань (у порівнянні з 74038ма громадськими об'єднаннями роком раніше); 288 творчих спілок та інших професійних об'єднань (порівняно з 275 роком раніше); 14729 благодійних організацій (порівняно з 13949 - роком раніше); і 1483 органи самоорганізації населення (у порівнянні з 1397 - роком раніше).

Таблиця 1: Кількість ОГС в Україні

Тип ОГС	2012	2013	Index
Громадські об'єднання	74038	76575	103,4
Профспілки та професійні об'єднання	275	288	104,7
Благодійні організації	13949	14729	105,5
Органи самоорганізації населення	1397	1483	106,1

Джерело: Єдиний державний реєстр підприємств і організацій України

Інституційний розвиток ОГС, включаючи написання стратегічних планів, затвердження правил і процедур внутрішнього управління, демократичного регулювання і річного звітування, повинен бути пріоритетом для більшості організацій. Хоча більшість ОГС все ще не зосередилися на залученні осіб, які прагнуть надавати підтримку, число волонтерів, що працюють у благодійних організаціях, як і рівень взаємодії громадськості у благодійній діяльності, зросли. Кількість неформальних груп і об'єднань також збільшилася. Ситуація з людськими ресурсами (кадрами) продовжувала погіршуватися в 2013 році. Більшість організацій використовують частково зайнятих осіб або наймають їх на деякий час для виконання певних завдань. Деякі співробітники ведучих і потужних організацій перейшли на роботу в громадський або діловий сектори, або навіть виїхали за кордон. ОГС, особливо на місцевому рівні, як правило, не можуть запропонувати конкурентоспроможну зарплатню. У 2013 році більшість ОГС не мали змоги оновлювати своє обладнання, орендувати офісні приміщення, купувати або орендувати офісні меблі. Доступ до електронної пошти та мережі Інтернет збільшився, але ОГС не можуть дозволити собі утримувати власні веб-сайти і, таким чином, зазвичай, використовують різні соціальні мережі, щоб поширювати інформацію про свою діяльність.

У 2013 році державні органи збільшили підтримку ОГС. Наразі переважна більшість регіонів забезпечує фінансування розвитку громадянського суспільства. Деякі міста і регіональні центри ввели грантові конкурси для проектів ОГС, які фінансуються з місцевих бюджетів (Івано-Франківськ і Київ). Хоча ОГС все частіше використовують різні методи по збору коштів для залучення громадської підтримки (на кшталт Facebook або платформ краудфандінгу⁴), диверсифікація фінансування не змінилася, проте виникли деякі нові тенденції. За даними державної статистики, відсоток від загальної кількості доходів ОГС від благодійних пожертвувань знизився до 44 відсотків; 8 відсотків доходів надходить з державного і місцевих бюджетів, а 48 відсотків надходить із членських внесків, доходів від активів, платних послуг та інших зароблених доходів.

Правозахисна діяльність ОГС значно покращилася в 2013 році. ОГС мали доступ до нових каналів для того, щоб впливати на процес прийняття політичних рішень в 2013 р. Координаційна Рада з питань розвитку громадянського суспільства стала майданчиком для представників ОГС для безпосередньої

⁴ Краудфандінг – це практика фінансування проекту або заходу шляхом збирання грошових внесків від великої кількості людей, переважно через мережу Інтернет.

взаємодії з державними чиновниками і схвалення рішень, а уряд, в свою чергу, почав покладатися на підтримку і допомогу з боку ОГС.

Жодних істотних змін не спостерігалось у наданні послуг зі сторони ОГС в 2013 році. Міністерство соціальної політики затвердило процедури, що дозволяють ОГС змагатися за здобуття договорів на соціальне обслуговування. Проте, місцева влада не має ресурсів, аби фінансувати ці соціальні договори або проводити конкурси. У той же час ці конкурси часто передбачають надання послуг, для забезпечення надання яких ніхто, включаючи ОГС, не володіє необхідними знаннями чи вміннями. Надання послуг ОГС значною мірою все ще залежить від іноземного фінансування донорами. В результаті, ОГС радше відповідають на пріоритети й вимоги донорів, аніж на національні потреби й вимоги. Якість надання послуг краще відстежується і більш успішно проходить на місцевому рівні, в той час як на державному рівні має місце більш стратегічна робота.

Відповідно до опитування IFES (Міжнародної фундації виборчих систем) 2013 року рівень поінформованості щодо ОГС в Україні залишається низьким. Тільки 15% українців стверджують, що вони знають, які ОГС є активними в Україні, в той час як 59% говорять, що вони не знають жодних, і ще 19% сказали, що вони не знають, що таке ОГС взагалі. На питання, наскільки ОГС потрібні Україні, більше трьох чвертей (79%) тих, хто знає, що таке ОГС кажуть, що вони або істотно важливі (31%) або необхідні (48%). Порівняно мало українців вважають, що ОГС не є обов'язковими (7%) або взагалі не потрібні (3%).

Якщо ми проаналізуємо Рисунок 3, то зможемо порівняти середній показник сектору ОГС в Україні з іншими країнами. Порівняльні показники України з окремими країнами наведені в Таблиці 2.

Таблиця 2: Порівняльні показники сектору ОГС

Країна	2012	2013
Естонія	2.0	2.0
Польща	2.2	2.2
Хорватія	3.2	3.2
Україна	3.4	3.4
Словенія	3.7	3.6
Сербія	4.2	4.1
Білорусь	5.8	5.7
Туркменістан	6.4	6.4

Джерело: фрагмент з Рис. 3

Цікаво порівняти сектор ОГС України з країнами ЄС та країнами-претендентами на членство в ЄС: з перелічених 17 країн 8 країн мають гірші середні показники (дані за 2013 р.). Якщо ми порівнюємо всі перераховані країни (29), 21 країна має гірші показники. Середні порівняльні дані показують відносно хорошу позицію сектору ОГС в Україні, але є багато речей, які необхідно зробити, щоб покращити діяльність цього сектору.

ДАНІ МІСТА ВІННИЦІ

Нижче наведено наявні дані, пов'язані з розвитком громадянського суспільства у Вінниці.

Таблиця 3: Дані ОГС для Вінниці

Тип ОГС	2010	2011	2012	2013
Громадські об'єднання	292	322	548	766
Профспілки та професійні об'єднання	783	785	788	794
Благодійні організації	35	39	77	131

Джерело: Вінницька міська рада

Найбільша кількість активних ОГС - це неурядові організації, які працюють в секторі розвитку ОГС і секторі соціального обслуговування.

Важливо підкреслити, що Вінницькі ОГС беруть участь в різних проектах, які впроваджуються Вінницькою міською радою. Крім того, діяльність деяких організацій фінансується з бюджету міста через участь в оголошених запрошеннях долучитись до проектів.

Таблиця 4: Дані бюджетної підтримки для ОГС Вінниці

Бюджет підтримки для ОГС (в тис. грн.)	2010	2011	2012	2013
Сума	2910,752	3345,480	4507,262	4546,034

Джерело: Вінницька міська рада

Видно, що за період 2010-2014 рр. організації з Вінниці щороку мали більш значну підтримку з бюджету міста. Якщо ми візьмемо 2010 рік у якості базового року і порівняємо з 2013 роком, індекс складе 156,18. Це означає, що підтримка в 2013 році склала на 56% більше, ніж в 2010 році.

Але більш 50% загального об'єму бюджетної підтримки в останні два роки пов'язані з Програмою розвитку органів самоорганізації населення.

Основна мета Програми полягає у створенні організаційних, правових та матеріально-технічних умов для подальшого розширення участі громадськості у вирішенні проблем соціально-економічного та культурного розвитку і, насамперед, для більш повного задоволення потреб та інтересів жителів Вінниці. Основні заходи, які фінансуються цією Програмою, пов'язані з реконструкцією та вдосконаленням громадської комунальної інфраструктури (благоустрій, вулиці, пішохідні переходи тощо) і надання комунальних послуг (обрізання дерев, косіння трави, прибирання вулиць тощо). З цією Програмою можна фінансувати культурні та спортивні заходи, а також заходи, пов'язані з підтримкою осіб з особливими потребами (інвалідів, ветеранів тощо).

З характеристик ОГС у Вінниці⁵ було показано, що більшість з них:

- засновані в період 2000-2010 рр.;
- не мають співробітників;
- охоплюють надто широкий діапазон діяльності;
- мають управлінські структури, які передбачають проведення регулярних зустрічей;
- фінансуються з бюджету (з різних рівнів) та за рахунок членських внесків; а бюджети організацій мають тенденцію до зростання;
- робота в секторі, який сприяє підвищенню участі громадськості в житті міста і сфері, яка забезпечує більш широкий доступ до надання соціальних послуг;
- вважають, що співпраця з бізнесом є дуже важливою, але рівень задоволеності від цього співробітництва є низьким;
- вважають, що співпраця з органами місцевого самоврядування є дуже важливою, а рівень їх задоволеності в цьому співробітництві - від середнього до високого;
- основними труднощами у співпраці з місцевими органами влади є відсутність розуміння, наскільки важливими є проекти конкретної ОГС, а також відсутність інтересу до ОГС з боку місцевих органів влади;
- в якості позитивного прикладу співпраці з місцевими органами влади наведено конкурс проектів міської ради;
- мають серйозні труднощі з фінансуванням організацій та залученням громадян.

⁵ Інформація надійшла з опитування ОГС Вінниці, яке проводилося в березні/ квітні 2014 р.

АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВЧОЇ БАЗИ

У 2013 році набули чинності два закони, які регулюють діяльність ОГС: від 22.03.2012 № 4572-VI «Про громадські об'єднання» та від 05.07.2012 № 5073-VI «Про благодійну діяльність та благодійні організації».

Новий Закон про громадські об'єднання спрощує умови та порядок реєстрації громадських об'єднань. Раніше були необхідні сорок два засновники, щоб заснувати національне громадське об'єднання; в даний час лише дві особи можуть заснувати будь-яке громадське об'єднання. Термін реєстрації був скорочений з тридцяти до семи робочих днів і тепер реєстрація є безкоштовною. Крім того обмеження, яке полягало в тому, що організація могла працювати тільки на території своєї реєстрації, було скасовано, відтепер будь-яка ОГС може діяти в будь-якому регіоні України. Нарешті віднині юридичні особи можуть засновувати громадські об'єднання. Також дочірні компанії іноземних ОГС були акредитовані відповідно до Закону «Про громадські об'єднання», а реєстраційний внесок було знижено з 500 до 40 доларів США.

Відтепер благодійні організації можуть реєструватися через ті самі процедури, що і підприємства та інші юридичні особи, процес було спрощено. Зараз їх можна зареєструвати протягом трьох робочих днів у державних реєстраторів, а не в Міністерстві юстиції, як раніше.

1 січня 2013 року вступили в силу зміни до Закону України від 14.05.1992 № 2343-XII «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», що дозволяє як громадським об'єднанням, так і благодійним фондам оголошувати про банкрутство, в той час як раніше лише благодійні організації мали змогу це робити.

З 1 січня 2013 року громадські об'єднання можуть вибирати спрощені системи оподаткування, сплачувати єдиний податок за єдиною ставкою від 3 до 10% від своїх доходів, не сплачуючи податок на прибуток або ПДВ. Юридичні особи, які роблять пожертвування ОГС, мають право на 4% податкового відрахування. Приватні особи також мають право на податкові відрахування.

ОГС тепер можуть відносити витрати на своїх волонтерів до основних витрат, понесених при здійсненні волонтерської діяльності, таких як транспортні витрати або придбання продуктів харчування. У той же час, новий Закон України від 19.04.2011 № 3236-VI «Про волонтерську діяльність» передбачає ряд обмежень, які ускладнюють участь міжнародних волонтерів і перешкоджають волонтерському руху в цілому. Наприклад, іноземці можуть перебувати в Україні лише протягом дев'яноста днів, а ОГС повинні забезпечувати страхування для волонтерів-іноземців.

Громадські правозахисні центри пропонують для ОГС юридичні консультації онлайн. Різні неформальні групи, соціальні мережі онлайн і формальні мережі ОГС також надають юридичну підтримку. Міністерство юстиції розробляє системи безоплатної правової допомоги відповідно до нового Закону про громадські об'єднання. До кінця 2013 року було створено близько 33 органів надання безкоштовної юридичної допомоги населенню.

Нещодавно (з вересня 2014 року) Центр надання адміністративних послуг "Прозорий офіс" у Вінниці розпочав надання нової послуги для ОГС: реєстрацію громадських об'єднань і реєстрацію припинення діяльності, реорганізації або розпуску.

ХОРОШІ ПРАКТИКИ У РОЗВИТКУ ОГС

Угорщина

Однією із особливостей Угорщини в секторі ОГС є Національний громадянський фонд, який забезпечує інституціональну і програмну підтримку НУО. Це автономний фонд, заснований у законний спосіб, з обраними представниками ОГС в 11 національних і регіональних органах, які відповідають за прийняття рішень. Щороку він отримує суму, що дорівнює загальній сумі 1% податків, які призначаються для направлення в ОГС. Ще одним помітним фондом є Національний фонд зайнятості, що фінансує діяльність ОГС, які створили робочі місця протягом останніх двох десятиліть. В цілому, високий рівень державного фінансування забезпечує те, що ОГС не залишаються без ресурсів, коли закінчується їх співпраця з іноземними донорами; і тим самим забезпечується їх можливість продовжувати обслуговувати поточні потреби суспільства.

Хорватія

Хорватія провела успішну децентралізацію раніше централізованої моделі підтримки громадянського суспільства. (Усі державні кошти для ОГС використовувалися для розповсюдження через Урядове Бюро з питань об'єднань). Національний фонд сприяння розвитку громадянського суспільства є хорошим прикладом державного фонду підтримки громадянського суспільства. Його концепція передбачає підхід «моделі досконалості»: на основі стратегічних пріоритетів він визначив сфери, які потребують розвитку і мають найбільший потенціал, аби здійснювати позитивний вплив (мультиплікативний ефект).

Іншою гарною практикою, яка пов'язана з фінансуванням ОГС на місцевому рівні, є великий ряд гуманітарних організацій по збору пожертвувачів телефоном. Хорватський Телеком відмовився від права отримувати прибуток від деяких гуманітарних організацій, таким чином виручені кошти можуть повністю бути розподілені в гуманітарних цілях. У співпраці з Урядом Хорватський Телеком створив комітет для розподілу телефонних номерів між гуманітарними організаціями. Будівельні компанії, банки (часто з міжнародним капіталом) також відіграють важливу роль у популяризації культури благодійництва; середній та малий бізнеси теж стали нарощувати свою участь переважно на місцевому рівні.

Данія

У Данії ОГС отримують так звані «базові гранти», які не призначені для фінансування конкретних проектів. Гранти на відміну від субсидій розподіляються не адміністративним рішенням представників центральних і місцевих органів влади, а присуджуються в результаті відкритого конкурсу з поданням заявок. Гранти можуть виділятися з бюджету (центрального чи місцевого), а також із спеціальних фондів, утворених за рахунок надходжень з інших джерел: лотерей, податків і т.ін. Наприклад, кошти для видачі «базових грантів» у Данії формуються, крім бюджетних джерел, також з так званого фонду «Датських футбольних тоталізаторів і лотерей». Гранти розподіляються або безпосередньо органами влади, або агентствами, що діють від їх імені.

Німеччина

Податкове регулювання, пов'язане з суспільно корисним статусом ОГС, є хорошою практикою, оскільки це забезпечує прозорість і підзвітність, а все це у свою чергу дозволяє ОГС вільно брати участь в економічній діяльності, яка допомагає забезпечити їх життєздатність.

Влада Німеччини спрямовує на фінансування неприбуткового сектору 4 % ВВП, що є дуже великим показником, особливо порівнюючи з українськими реаліями (0,05-0,1 %). Державне фінансування складає 64,3 % у загальному доході громадських організацій без урахування волонтерської праці. Разом з суттєвою фінансовою підтримкою громадські організації мають відносно високий рівень політичної незалежності.

Велика Британія

Прикладом кращої практики у сфері ОГС у Великій Британії є стимулювання благодійних відрахувань із заробітної платні (як специфічна форма благодійництва), оскільки ця можливість створює спільний стимул для роботодавців, працівників й благодійних організацій. Це заохочує співробітників організовувати і підтримувати таку форму пожертвувань на своїх робочих місцях, а компанії, завдяки цьому, мають змогу покращувати свій імідж. Часто компанії узгоджують суми, які були пожертвовані їх співробітниками, що в свою чергу може допомагати отримувати податкові пільги.

У Великобританії розподіл «базовий грантів» доручений місцевим управлінням різних державних відомств (наприклад, органів охорони здоров'я, зайнятості, освіти).

У Великобританії державні служби зобов'язані діяти як економічні ринки, тому ОГС як потенційні постачальники товарів і послуг повинні конкурувати на рівних підставах з комерційними та державними установами.

Частиною державного фінансування третього сектору Великобританії є також дохід від виграшу у лотерею: 28 % виграшу спрямовуються на добродійство у таких категоріях, як благодійництво, охорона здоров'я, освіта й охорона довкілля (50 %), спорт (16,67 %), мистецтво (16,67 %) та збереження історично-культурної спадщини (16,67 %).

ВИСНОВКИ

Хоча в останні кілька років відбулося багато позитивних змін у підтримці подальшого розвитку ОГС в Україні, все ще залишається багато роботи в цьому напрямку. Це стосується як регіонального, так і місцевого рівнів.

Особливу увагу необхідно приділяти відсутності попиту на діяльність ОГС в суспільстві, розвитку потенціалу ОГС і впливати на брак фінансування ОГС. Крім того, важливо ініціювати зміни в нормативно-правовій базі, яка регулює сектор, для повного розблокування потенціалу ОГС.

Деякі успішні практики фінансування ОГС державними органами влади в Європі можна використовувати й в Україні, такі як:

- надання прямої підтримки з державного бюджету (субсидії, ваучери чи гранти);
- державні закупівлі для забезпечення надання послуг ОГС (контрактування);
- непряма фінансова підтримка, наприклад, податкові пільги.

Визначення напрямків

Загальна мета Програми полягає в потужній підтримці розвитку ОГС у Вінниці з урахуванням основних стратегічних принципів:

- Прозорість: всі види діяльності, які здійснюватимуться, повинні бути прозорими, оголошуватись і проводитись відкрито.
- Взаємоповага: полягає в цілісності і повноправності зацікавлених сторін, що має стати основою взаємовигідних відносин.
- Гнучкість, що сприяє проявленню ініціативності: ініціативи ОГС будуть високо оцінені, існуватиме можливість впровадження змін.
- Підзвітність: означає вірність зобов'язанням і паритет потреб усіх зацікавлених сторін в процесах прийняття рішень та їх діяльності, і робота ведеться згідно цього зобов'язання.
- Залученість, співпраця і підтримка.

Важливо підкреслити, що Програма на 2015-2017 рр. буде спрямована на розвиток НУО та різних типів об'єднань і благодійних організацій. Ці типи ОГС мають найбільший потенціал для зростання і для створення ситуації в стосунках з міською радою, в якій виграють усі.

Підхід Вінницької міської ради в цій **Програмі** - це досягнення **ефекту підвищення активності**, яка передбачає реагування на соціальні виклики в секторах органів місцевої влади, ОГС та бізнесу, а також вплив на **вищий рівень інтеграції через загальний простір** - створення нової основи для спільної роботи, партнерства та інновацій.

Реалізація програми сприятиме:

- визначенню ОГС міста Вінниці, готових співпрацювати з міською радою та готових до вдосконалення своєї діяльності;
- підвищенню ефективності ОГС та їх збільшенню впливу в суспільстві.

Програмні заходи

Програма, що складається з трьох основних елементів:

- створення умов для розвитку ОГС;
- активна участь: спільна розбудова соціального капіталу довіри і зростання;
- моніторинг впливу: підвищення рівня розпізнавання і впливу ОГС.

Планується, що подальша розробка заходів, перелічених у таблиці нижче, буде проводитися робочими групами (3-5 осіб, включаючи представників ОГС).

Таблиця 5: Перелік програмних заходів із запропонованим бюджетом

№	Захід	Приблизна кошторисна вартість (грн.)	Джерело фінансування	Керівник проекту	Рік впровадження
I СТВОРЕННЯ УМОВ					
1.	Розробка стандартів якості ОГС і Директив для впровадження стандартів.	20 000	Бюджет міста	Департамент правової політики та якості	2015
2.	Цільові ОГС - з потенціалом для діалогу та активного залучення - включені в тренінги та семінари з нарощування потенціалу. Розробка навчальних модулів.	200 000	50 % бюджету 50% грантових коштів	Департамент правової політики та якості	2015 2016 2017
3.	Розробка платформи веб-сайту Вінницьких ОГС (мережування, встановлення зв'язків та інтернаціоналізація ОГС). Технічний супровід платформи.	26 000	100% бюджету	Департамент правової політики та якості	2015 2016 2017
4.	Розробка інкубатору ОГС.			Департамент правової політики та якості, КП «Інститут розвитку міст»	
	а. Розробка концепції	100 000	100% бюджету		2015
	б. Визначення місця розміщення	Не визначено	Не визначено		2015

	с. Розробка проекту	100 000	100% бюджету		2015
	d. Будівництво/ реконструкція				2016
	e. Умеблювання, забезпечення оргтехнікою	Буде визначено			2017
	f. Реєстрація і створення структури управління	після розробки проекту			2017
	g. Конкурс для організацій - потенційних «мешканців» інкубатору. Відкриття інкубатору.				2017
II АКТИВНА УЧАСТЬ					
5.	Розробка процедури міської ради для впровадження механізму участі ОГС в процесі консультацій із створення стратегій, програм та інших програмних документів на місцевому рівні.	Захід не передбачає залучення коштів	-	Департамент правової політики та якості	2015
6.	Надання фінансової підтримки на реалізацію проектів ОГС у місті у відповідності з публічними запрошеннями до участі у конкурсах.	250 000 350 000 400 000	100% бюджету	Департамент правової політики та якості	2015 2016 2017
7.	Розробка і реалізація спільних проектів (ОГС/ бізнес/ міськрада). Участь у різних конкурсах проектних пропозицій: державних та міжнародних. Заявка на проекти, які фінансуються в рамках Інструменту Східного партнерства.	Не визначено	10% бюджету 90% грантових коштів	Координація: КП «Інститут розвитку міст»	2015 2016 2017
8.	Надання фінансової підтримки ОГС, які реалізують заходи міських Програм (субсидії).	Не визначено	100% бюджету	Координація: виконавчі органи міської ради	2015 2016 2017
9.	Волонтерство в соціальній сфері – розробка і впровадження Вінницької карти волонтера.	Не визначено	-	Департамент соціальної політики	2015 2016 2017
III МОНІТОРИНГ ВПЛИВУ					
9.	Проведення щорічної наради: - діалог про посилення впливу залучення ОГС - сприяння вдосконаленню законодавчої бази для ОГС - координація діяльності - презентація спільних проектів	Захід не передбачає залучення коштів	-	Департамент правової політики та якості	2015 2016 2017
10.	Розробка статистичної бази даних для ОГС на локальному рівні	20 000	100% бюджетною коштів	Департамент правової політики та якості	2015 2016
11.	Інформування громадськості – поширення інформації про хороші практики. Співпраця з медіа.	100 000	100% бюджетних коштів	Департамент у справах ЗМІ та зв'язків з громадськістю	2015 2016 2017

Зв'язок між Програмою та Стратегією розвитку міста «Вінниця-2020»

Три основних засади Програми: створення умов для розвитку ОГС; активне залучення і моніторинг впливу для ОГС - у відповідності до Стратегії розвитку міста «Вінниця-2020», Стратегічний пріоритет 1: формування сильної місцевої громади, ціль 1: місто з розвинутим громадянським суспільством.

Таблиця 6: Зв'язок між Програмою та Стратегією розвитку «Вінниця-2020»

Програма	Зв'язок з діяльністю	Вінниця-2020
Створення умов для розвитку ОГС	Надання простору Підвищення спроможності	Розширення участі ОГС Стимулювання розвитку ОГС
Активне залучення	Посилення участі Зростання рівня підтримки	Розширення участі ОГС Стимулювання розвитку ОГС Розвиток міської ідентичності
Моніторинг впливу	Промоція Зростання ефективності	Розширення участі ОГС

Розвиток спроможностей ОГС, співпраця ОГС, бізнесу та міської ради сприяє створенню сильного та активного місцевого співтовариства, яке управлятиме сталим економічним та соціальним розвитком міста.

Таблиця 7: Прогноз програмних індикаторів

No	Індикатори	2015	2016	2017
1	Число ОГС включених в різні типи взаємодії з міською владою	базовий	10% ↑	25% ↑
2	Кількість проектів, що реалізуються за ініціативою ОГС	базовий	10% ↑	20% ↑
3	Кількість рішень Виконавчого комітету та міської ради, прийнятих, розроблених за участю ОГС	базовий	20% ↑	40% ↑
4	Розроблена процедура і механізм розширення діяльності ОГС у функціонуванні органів місцевого самоврядування	2	/	/
5	Обсяг залучених коштів через міжнародні проекти і програми	базовий	5% ↑	25% ↑
6	Кількість волонтерів, включених в систему соціального захисту	базовий	20% ↑	30% ↑
7	Проведено щорічних нарад з ОГС	1	1	1

Консультації

Основним відповідальним за консультації органом є Інститут розвитку міст. Процес консультацій триватиме 30 днів. Для здійснення процесу консультацій будуть застосовуватися такі методи:

- веб-сайти Вінницької міської ради та Інституту розвитку міст: для громадських консультацій;
- наради та електронне листування для внутрішніх консультацій.

Інститут розвитку міст готуватиме звіт, який буде пов'язаний з результатами консультаційного процесу. Через сім днів після завершення консультацій буде підготовлено й відправлено на затвердження остаточний варіант Програми.

Моніторинг і впровадження

Вінницька міська рада та Інститут розвитку міст спільно з ОГС і бізнес-сектором несуть відповідальність за впровадження запланованої програми заходів та забезпечення їх здійснення в належний термін.

Особлива увага повинна приділятися процесу координації заходів Програми з ходом виконання інших програм, пов'язаних з підтримкою ОГС у Вінниці. Основним органом для координації діяльності є Інститут розвитку міст.

Інститут розвитку міст готуватиме річний звіт із впровадження Програми. Програмні заходи можуть бути скориговані з урахуванням поточної соціально-економічної ситуації, результатами впровадження і реальними можливостями видаткової частини бюджету (визначається щорічно), а також в разі зміни законодавчих, нормативних та інших актів. Річний звіт повинен містити всі запропоновані зміни або коригування Програми з поясненнями.

Виконавчий комітет відповідає за моніторинг реалізації Програми. Виконавчий комітет може також пропонувати внесення змін до Програми з метою забезпечення ефективного впровадження.